

Tolnai Ágnes

MIKROTANÚSÍTVÁNYOKKAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEK A FELSŐOKTATÁSBAN

Bevezetés

A mikrotanúsítványok új jelenségek a felsőoktatásban. A felnőttképzés keretei között az élethosszig tartó tanulást támogató, egyes kompetenciaelemek megszerzéséről szóló tanúsítványok a felsőoktatásban is megjelennek.

A jogszabályi környezet folyamatosan alakul, jelen tanulmány írásának idején is a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény módosításáról szóló javaslatot tárgyalja az Országgyűlés. A részletszabályok sora várat még magára, azonban az intézményi gondolkodás megkezdéséhez már rendelkezésre állnak a sarokpontok. Jelen tanulmány célja ezen sarokpontok, alappillérek és a közöttük lévő kapcsolat bemutatása.

Koncepció

Az Európai Bizottság 2020 májusában kiadott háttér tanulmánya¹ a mikrotanúsítványok fogalmának meghatározásához az alábbi értelmezéseket vette elsősorban figyelembe:

- European Consortium of Innovative Universities (ECIU): a mikrotanúsítvány egy olyan, a tanulmányt elismerő tanúsítvány, amit nagyobb tanulmányi egységekbe lehet beépíteni;
- OECD: olyan tanúsítvány, ami legalább 5 ECTS teljesítését tanúsítja és nagyobb kreditegységű tanulmányokba integrálható;
- UNESCO: a mikrotanúsítványok a hagyományos akadémiai képzéseknél kisebb modulok teljesítésére fókuszálnak;
- MicroHE:² olyan kisebb egységek, amik egy nagyobb tanulmányi egységbe vagy oklevélbe konvertálhatók.

Az egyes értelmezések egységesek abban, hogy a mikrotanúsítvány egy kisebb tanulmányi egység, ami nem ad önálló végzettséget, viszont egy nagyobb tanulmányi egység részeként elismerhető a későbbi tanulmányok során. A Tanács ezen koncepciók mentén alakította ki ajánlását az élethosszig tartó tanulás támogatásának érdekében, mely a lisszaboni stratégiában rögzített tudásalapú társadalom egyik alapeleme.

¹ A European approach to micro-credentials background paper for the first meeting of the consultation group on micro-credentials, European Commission, 26 May 2020.

<https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/european-approach-micro-credentials-higher-education-consultation-group-output-annex-1.pdf>

² EU mikrotanúsítvány projektje: <https://microhe.microcredentials.eu/>

A tanácsi ajánlás

2022. május 25-én a Tanács kiadta a mikrotanúsítványokról szóló ajánlását. A mikrotanúsítványok célja az élethosszig tartó tanulás támogatásaként a felnőttképzés lehetőségeinek bővítése.

A javaslat megfogalmazza a mikrotanúsítvány fogalmát: „*»Mikrotanúsítvány«: a tanuló által megszerzett tanulási eredmények nyilvántartása kisebb tanulási egységet követően. Ezeket a tanulási eredményeket átlátható és világosan meghatározott kritériumok alapján értékelték. A mikrotanúsítványhoz vezető tanulási tapasztalat kreditpontokhoz vezetnek, amelyek célja, hogy a tanuló konkrét ismereteket, készségeket és kompetenciákat szerezzen, amelyek megfelelnek a társadalmi, személyes, kulturális vagy munkaerőpiaci igényeknek. A mikrotanúsítványok a tanuló tulajdonában vannak, megoszthatók és hordozhatók. Lehetnek önállóak vagy nagyobb egységekbe kombinálhatók.*”³

Azaz a mikrotanúsítványok rövidebb idejű tanulmányok során elért tanulási eredményekről, megszerzett kompetenciákról kiadott tanúsítványok. A képzés formáját széleskörűen határozza meg az ajánlás: jelenléti, online, blended oktatás, távoktatás egyaránt lehet a kompetenciafejlesztés színtere.

A tanúsítványnak az alábbi információkat kell tartalmaznia:

1. a tanuló nevét,
2. a képzés nevét,
3. a tanúsítványt kiadó intézmény/szervezet országát,
4. a tanúsítványt kiadó nevét,
5. a kiadás dátumát,
6. a tanulási eredményeket,
7. a tanulási eredmények eléréséhez szükséges tanulói terhelést kreditekben,
8. az Európai Képesítési Keretrendszer azon szintjét, amin a tanuló elérte a tanulási eredményeket,
9. a továbblépési/beszámítási lehetőségeket,
10. a tanulási módot,
11. a képzésben alkalmazott minőségbiztosítási rendszert.

Jogsabályi háttér

A mikrotanúsítványt adó képzés a felnőttképzéshez tartozik, ezért az elsődlegesen a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény szabályozza 13/C.§-ában. Ennek értelmében a felnőttképzés, a szakképzés és a felsőoktatás adhat ki mikrotanúsítványokat.

A felsőoktatás esetében ezt a következő módon szabályozza:

13/C. § (1) A nemzeti felsőoktatásról szóló törvény szerinti felsőoktatási intézmény a felsőoktatási intézmény bármely tantárgyának, kurzusának, moduljának elvégzését követően a tanulási eredmény igazolására szolgáló,

³ Proposal for a Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. 9237/22, Interinstitutional File:2021/0402(NLE) , Council of the European Union, Brussels, 25 May 2022, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>

tárgyleírást, tematikát is tartalmazó mikrotanúsítványt állíthat ki a nemzeti felsőoktatásról szóló törvényben meghatározott feltételek alapján.

A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 42.§-a és 108.§-a ezt pontosítja a felsőoktatás részére:

42.§ (1) A hallgató

a) a tanulmányaihoz kapcsolódó résztanulmányok folytatása céljából másik felsőoktatási intézménnyel vendéghallgatói jogviszonyt létesíthet,

b) kérheti átvételét azonos, illetve másik felsőoktatási intézmény ugyanazon képzési területhez tartozó szakjára.

(1a) A felsőoktatási intézmény az (1) bekezdés a) pontja szerinti tanulmányi teljesítményről a tanulmányi rendszeréből a tárgyleírást (tematika) is tartalmazó mikrotanúsítványt állít ki és azt elektronikusan a tanulmányi rendszeren keresztül átadja azon felsőoktatási intézmény tanulmányi rendszerének, amellyel a vendéghallgató hallgatói jogviszonyban áll.

(2) A felsőoktatási intézmény a vele hallgatói jogviszonyban nem álló személyeket – részismereti képzés céljából – hallgatói jogviszony keretében, az intézmény bármely kurzusára, moduljára – külön felvételi eljárás nélkül – önköltséges képzésre felveheti. Az intézmény a tanulmányi teljesítményről a tanulmányi rendszeréből a tárgyleírást (tematika) is tartalmazó mikrotanúsítványt köteles kiállítani. Az elvégzett kurzus, modul teljesítése felsőfokú tanulmányokba a kreditátvitel szabályai szerint beszámítható.

(3) Az (1)–(2) bekezdésekben meghatározott kérelmek teljesítésének feltételeit a fogadó felsőoktatási intézmény határozza meg.

108.§ 28a: mikrotanúsítvány: tárgyleírást és kreditértéket is tartalmazó olyan igazolás, amely a felsőoktatási intézmény valamely kurzusának, moduljának elvégzése révén megszerzett tanulási eredményt igazoló közokirat;

Azaz a mikrotanúsítványt adó képzés a felsőoktatásban egy önköltséges részképzés, ahol az abban résztvevő a felsőoktatási intézménnyel hallgatói jogviszonyt létesít, a tanulási eredményekről pedig tanúsítványt kap.

A felnőttképzési törvényben foglaltak alapján abban az esetben, ha a hallgató csak egy tantárgyat, modult, kurzust végez el, azaz nem a teljes képzést, akkor is mikrotanúsítványt kell kiállítania az intézménynek, ami tartalmazza a tantárgyleírást. Mivel a mikrotanúsítvány a megszerzett kompetenciákról szól, ezért ennek a mikrotanúsítvány részeként kiadott tantárgyleírásnak tartalmaznia kell a megszerzett kompetenciákat is.

Az Nftv. vhr.⁴ a hallgató által teljesített minden tantárgy vonatkozásában meghatározza, hogy a hallgató kérésére kreditigazolást kell kiadni, ami tartalmazza a tantárgy tematikáját igazolva a hallgató által megszerzett kompetenciákat.

43. § (1) A kreditigazolás a felsőoktatási intézmény által kiadott és hitelesített papír alapú irat, amely tartalmazza a hallgató által teljesített tantárgy (tantervi követelmény) tematikájának olyan leírását, amely lehetővé teszi az Nftv. 49. § (5) bekezdése szerinti döntéshozatal érdekében annak a vizsgálatát és értékelését, hogy a hallgató által megszerzett és igazolt tudás és más

⁴ 87/2015. (IV. 9.) Korm. rendelet a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról

kompetenciák mennyiben felelnek meg a helyettesített tantárgy (tantervi követelmény) meghatározott kompetenciáinak.

(2) A kreditigazolást a hallgató kérésére kell kiadni. A kérelmében a hallgatónak meg kell jelölnie, hogy mely követelmények teljesítésének igazolását kéri.

(3) A kreditigazolást a kiállításakor egyedi sorszámmal kell ellátni és az adatait a felsőoktatási intézmény TR-ében nyilván kell tartani.

Ha összeolvassuk az Nftv. vhr. kreditigazolásra és az Nftv. mikrotanúsítványokra vonatkozó rendelkezéseit, akkor a tantárgyak tematikáinak eddig is tartalmaznia kellett a tantárgy során megszerzett kompetenciákat, így a megfelelő módon készített, minden szükséges tartalmi egységet felmutató tematikákat nem kell átírni új formákra.

Ha az Nftv.-t, a Ftv.-t és az Nftv. vhr.-t összeolvassuk, akkor kérdésként fogalmazódik meg, hogy ha a mikrotanúsítvány adó képzést részismereti képzésként definiálja az Nftv., az Ftv. pedig előírja, hogy minden elvégzett tárgyról, modulról ki kell adni mikrotanúsítványt, akkor mint képzést, a Szenátusnak el kell-e fogadnia minden egyes tantárgyat és modul külön részismereti képzésként. Probléma ugyanis, hogy a mikrotanúsítványt az Ftv. szerint minden esetben ki kell adni az összes elvégzett tantárgyról, modulról, kurzusról abban az esetben, ha valaki vendéghallgatói jogviszonyban egy-egy tárgy teljesítésére érkezett az egyetemre és akkor is, ha a hallgató megszünteti jogviszonyát és nem végzi el a képzést. Ezen utóbbi esetek a mintatantervek sokasága és a kreditrendszer adta lehetőségek (azaz a hallgató bármilyen tárgyat felvehet a képzésen, ha teljesítette az előfeltételt) miatt számtalan, előre ki nem számítható variációban fordulnak elő. Azaz a Szenátusnak minden egyes esetben határozatot kellene hoznia arról, hogy a hallgató által teljesített tantárgyak mikrotanúsítványt adó részismereti képzést érnek.

Ha a fenti jogszabályi rendelkezéseket együttesen értelmezzük, akkor feloldják ezt a problémát, azaz csak a Szenátus által elfogadott részismereti képzésekről és a vendéghallgatói jogviszonyban teljesített tárgyakról kell kiadni mikrotanúsítványt. Tehát az Nftv. 42.§-ának rendelkezései miatt a mikrotanúsítványhoz vezető tanulási útnak több fajtája létezik:

- Nftv. 42.§ (1) a): vendéghallgatói jogviszonyban egy-egy tárgyat teljesít a hallgató – nem szükséges szenátusi határozat;
- Nftv. 42.§ (2): önköltséges részismereti képzés – mivel egy önálló képzés önköltséggel és jól körülhatárolható kompetenciaelemekkel, ezért szenátusi határozat szükséges.

Kizárólag kreditigazolás (és nem mikrotanúsítvány) tehát csak abban az esetben szükséges, ha a hallgató nem végzi el a teljes képzést, és eredményeiről igazolást kér.⁵

⁵ Nftv. és Nftv. vhr. 2023.12.10-i állapota szerint.

Mindez a gyakorlatra lefordítva

A munkaerőpiaci igényekre reagálva az egyetem gyorsan tud részismereti képzéseket indítani, hiszen azokat nem kell sem előzetes szakvéleményre küldeni a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottsághoz, sem az Oktatási Hivatalnál nem kell nyilvántartásba vetetni. Ezek a képzések nem adnak végzettséget, de olyan kompetenciákkal gazdagodnak a képzéseket teljesítők, amiket azonnal hasznosítani tudnak a munkaerőpiacon.

Mikor merül fel ilyen igény?

- A már munkaerőpiacon aktív személynek nincsen ideje 1–2 éves képzéseket teljesíteni, viszont van olyan hónap/félév, amikor egy-egy modul el tud végezni. Majd az oklevelet adó képzésre beiratkozva elfogadtatja a korábban teljesített modulokat.

Pl. pedagógusképzési terület szakjain valaki teljesíti a pszichológiai modult, majd két év múlva a pedagógiai modult, egy év múlva a szakismereti alapozó modult, majd beiratkozik a képzésre és azt rövidebb idő alatt el tudja végezni a hiányzó modulok teljesítésével.

- A munkaerőpiac gyors képzést kér, a tanulási eredményekre és nem az oklevél meglétére fókuszál. Pár hónapos képzésben megszerezhető ismeretek miatt így nem szükséges szakirányú továbbképzésre küldenie az át/továbbképzendő munkaerőt.

Pl. egy fenntartó mentorprogramot indít, a feladat ellátásához pedig nem kér pedagógus szakvizsgát, mert az a képzés túl hosszú. Viszont megrendel az egyemtől egy 1 féléves képzést, ahol a feladat ellátásához szükséges kompetenciákat megszerezhetik a gyakorló pedagógusok.

- A képzési és kimeneti követelmények (KKK) a szakirányú továbbképzéseknél sok olyan tárgyat tartalmaznak, amik azért kerültek be, hogy kijöjjön a 60-90-120 kredit, viszont a munkavállaló már ezekkel rendelkezik, amikor beiratkozik a képzésre.

Pl. szakközgazdász képzéseken újra kell tanulni a már BA szinten teljesített tárgyakat, ami alól felmentést adhatnak, de be kellett tenni a kredittartomány kitöltése miatt.

- Új tudáselemre van szükség egy szakmában a technikai fejlődés miatt, ezen elem elsajátításához pedig nincsen szükség egy legalább 1 éves felsőoktatási képzésre.

Pl. programozónak új programnyelvet kell megtanulnia.

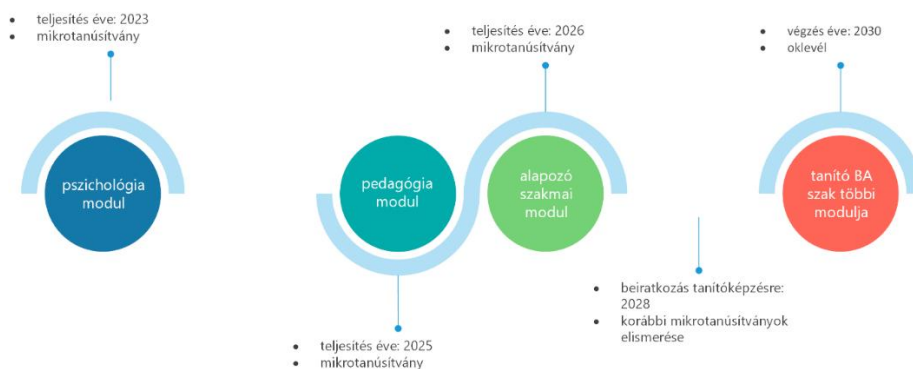
- A hallgató nem tudja befejezni a képzést, de részismereti képzésként is teljesíthető moduljainak teljesítéséről mikrotanúsítvány kiadását kéri, majd ezen igazolással újra beiratkozva korábbi tanulási eredményeit elismerteti és elvégzi a képzést.

Pl. egy felsőoktatási valaki csak egy-egy modult teljesít és abba hagyja tanulmányait. Ezen egyik modulok közül az egyik részismereti képzésként is meghirdetésre kerül. Ha a már teljesített modulról mikrotanúsítványt kap, amit el tud ismertetni, ha majd egyszer folytatja a képzést akár másik intézményben is, akkor a jövőben potenciális ügyfélle változik a felsőoktatás számára.

- Nincsen még meg a munkaerőpiacon már aktív személynek az a szükséges végzettsége vagy gyakorlati ideje, amivel be tudna iratkozni egy felsőoktatási képzésre. A részismereti képzésen azonban teljesíteni tud egy-egy modult. Majd, amikor megszerzi a szükséges végzettséget vagy szakmai gyakorlatot, akkor a képzésre beiratkozva elismerteti a teljesített modulokat és elvégzi az oklevelet adó képzést.

Pl. pedagógus szakvizsgát adó képzéseken 3 év gyakorlat a beiratkozás feltétele. A frissen végzett pedagógusok nem tudják ezt felmutatni, viszont szakismereteket szeretnének szerezni olyan területeken, amiket a szakvizsgás képzés szakirányai nyújtanak egy-egy modulban. A szakirány moduljait részismereti képzésüként el tudják végezni, s mire azokat teljesítik, meglesz az a szükséges gyakorlat, amivel fel lehet őket venni a szakirányú továbbképzésre.

A mikrotanúsítványt adó részismereti képzések lényege, hogy modulokból összeállítható legyen egy későbbi képzés vagy új kompetenciákat tudjon gyorsan átadni. A kompetenciákat ezért nagyon pontosan, az adott képzési szinthez igazodva kell meghatározni a képzés összeállítása során, hogy azok azonosíthatók legyenek a beszámítások alkalmával.

1. ábra: Példa modulokból összeállított képzésre

Mi kell a részismereti képzés indításához?

A mikrotanúsítvány ET ajánlásban meghatározott kötelező elemeiből kiindulva lehet meghatározni, hogy mire van szükség a részismereti képzés tervezésekor.

A tanúsítványnak az alábbi információkat kell tartalmaznia:

Tanácsi ajánlás	Tartalom
1. A tanuló nevét,	
2. a képzés nevét,	Nem lehet azonos felsőoktatási képzés nevével.
3. a tanúsítványt kiadó intézmény / szervezet országát,	
4. a tanúsítványt kiadó nevét,	
5. a kiadás dátumát,	

Tanácsi ajánlás	Tartalom
6. a tanulási eredményeket,	<ul style="list-style-type: none"> - Elvart tanulási eredményeket a piactól jövő igények szerint, a Magyar Képesítési Keretrendszerhez igazítva kell megírni. - Elvart tanulási eredményeket és nem ismeretköröket kell megfogalmazni. - Segítséget nyújt ebben az OH módszertani kiadványa.⁶
7. a tanulási eredmények eléréséhez szükséges tanulói terhelést kreditekben,	<ul style="list-style-type: none"> - A tanulási eredményekhez hallgatói munkaórát kell rendelni, a tantárgy kreditértékét pedig ennek alapján meghatározni. - 1 kredit = 30 hallgatói munkaóra (a munkaórában benne van a jelenléti/online alkalom, az egyéni munkavégzés, projektmunka, távoktatási egység teljesítése, gyakorlati elem). - A tantárgyi tematikában fel kell tüntetni a jelenléti/online/távoktatási/egyéni hallgatói munka óraszámokat is.
8. az Európai Képesítési Keretrendszer azon szintjét, amin a tanuló elérte a tanulási eredményeket,	<ul style="list-style-type: none"> - Az EKKR alapján kialakításra került a Magyar Képesítési Keretrendszer, ami 1-8 szintek között határozza meg az egyes szintekhez tartozó kompetenciákat.⁷ - Az elvart tanulási eredmények alapján meg kell határozni az MKKR/EKKR besorolást.
9. a továbblépési / beszámítási lehetőségeket,	<ul style="list-style-type: none"> - A tanulási eredmények meghatározását követően meghatározható az a képzés, amibe a mikrotanúsítvány beszámítható.
10. a tanulási módot,	<ul style="list-style-type: none"> - Jelenléti/online/hibrid/blended/távoktatás.
11. a képzésben alkalmazott minőségbiztosítási rendszert.	<ul style="list-style-type: none"> - A tanácsi ajánlás és a háttér tanulmány felsőoktatásra a felsőoktatási intézmények minőségirányítási rendszerének kialakításához használt ESG-t⁸ ajánlja.

1. táblázat: Actanúsítványnak által tartalmazott információk

⁶ TÓT Éva: Segédlet a tanulási eredmények írásához a felsőoktatási szektor számára. Oktatási Hivatal, Budapest, 2017. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/LLL/ekkr/Tanulasieredmenyek_HE.pdf

⁷ Európai Képesítési Keretrendszert I. A Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszeréről, valamint az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszerének létrehozásáról szóló 2008. április 23-i európai parlamenti és tanácsi ajánlás hatályon kívül helyezéséről (2017/C 189/03) (2017. május 22.) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=HU)

Magyar Képesítési Keretrendszert I. 1229/2012. (VII. 6.) Korm. határozat a Magyar Képesítési Keretrendszer bevezetéséhez kapcsolódó feladatokról, valamint az Országos Képesítési Keretrendszer létrehozásáról és bevezetéséről szóló 1004/2011. (I. 14.) Korm. határozat módosításáról <https://njt.hu/jogszabaly/2012-1229-30-22>

⁸ Az Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosításának standardjai és irányelvei (ESG 2015) [The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)] https://www.mab.hu/wp-content/uploads/ESG_kotet_OFI2016_ESGmagyar.pdf

A részismereti képzés lehet

- egy tantárgy, mint például
 - *Tudományos szövegek írása*
 - *kompetenciák*
 - *tudás: ismeri a tudományos szövegek formai és tartalmi kritériumait*
 - *képesség: képes publikációk megírására saját tudományterületén*
 - *attitűd: önkritikus saját munkájával szemben*
 - *felelősség és autonómia: önállóan alkot tudományos szövegeket saját tudományterületén*
 - *30 óra jelenléti + 60 óra egyéni felkészülés / 3 kredit*
 - *EKKR/MKKR: 6-os szint*
 - *EKKR/MKKR 6-os szintű képzésen szakdolgozat készítésének módszertani kurzusaiba beszámítható*
 - *jelenléti oktatás*
 - *minőségbiztosítási rendszer: ESG 2015 / MAB által akkreditált felsőoktatási intézmény*
- pár tantárgyra szétszotott kompetenciaelem (pl. C++ programozás 4 tantárgyban 120 órában)
- egy modul (pl. fejlesztő és differenciáló pedagógia 11 tantárgy 110 óra 55 kreditért)

A részismereti képzésben szerezhető kompetenciák és a képzés struktúrájának kialakítása a piaci igények szerint kerül meghatározásra.

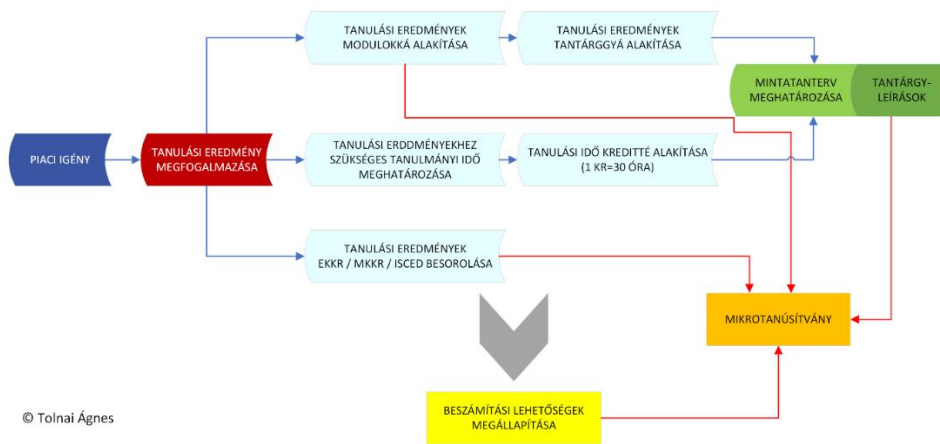
Első lépésben a piaci igények alapján megfogalmazásra kerülnek az elvárt tanulási eredmények. Második lépésben az elvárt tanulási eredmények alapján meg kell határozni

- a kialakítandó modulokat, majd a modulok tantárgyait (egy tantárgynál csak a tantárgyat) tantárgyleírással együtt kompetenciamátrix alapján,
- a kompetenciák megszerzéséhez szükséges tanulási időt, amit szét kell osztani oktatási időre és hallgatói egyéni felkészülési időre, hogy a pontos kreditszám meghatározható legyen,
- azt a képzési szintet, amibe illeszkednek a megszerzhető kompetenciák.

Ezen elemekből meghatározható továbbá, hogy milyen képzésekbe lehet beszámítani a megszerzett kompetenciákat.

Harmadik lépésként a második lépés elemeiből össze kell állítani a mintatantervet és el kell készíteni az egyes tantárgyak leírásait.

Végül ezen hármas egység alapján készíthető el az egységes szerkezetű programleírás, ami a mikrotanúsítvány tartalmi egységeit adja.

2. ábra: Piaci igény mikrotanúsítvánnyá alakításának folyamata

A beszámítás módszertana

Az ESG 2015 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képzés odaítélése standard irányelve kimondja:

„A hallgató, a képzési program, az intézmény és a rendszer szempontjából egyaránt elsőrendűen fontos, hogy a hallgatók megkapják a megfelelő feltételeket és támogatást felsőoktatási előrehaladásukhoz.”

Az előrehaladás alatt értendő a korábban szerzett formális, informális és non-formális tanulási eredmények elismerésének biztosítása is. A magyar felsőoktatási rendszer a kreditelismeréseken keresztül korábban felsőoktatási képzésben szerzett tantárgyakat tantárgyakkal, szakmai tapasztalatot szakmai gyakorlattal feleltet meg, ami nem veszi figyelembe teljes egészében a nem felsőoktatásban szerzett ismereteket a szakmai gyakorlatok kivételével. A szakmai gyakorlat azonban nem minden képzés eleme.

Az irányelv kiemeli, hogy „A hallgató előrehaladása és mobilitásának elősegítése szempontjából nélkülözhetetlen a felsőoktatási képesítések, a tanulmányi idő és a korábbi tanulmányok – beleértve a nem formális és informális tanulást is – igazságos elismerése”.

A képzések horizontális és vertikális átjárhatóságának biztosítása a kreditbeszámítás rendszerében elég korlátozott a jelenlegi jogszabályban rögzített képzési és kimeneti követelmények (KKK) miatt. A KKK-k meghatározták ugyan kompetenciákat (elvárt tanulási eredményeket), azaz ismeretet, képességet, attitűdöt és felelősséget és autonómiát, azonban a kompetenciafejlesztést erősen szabályozták azzal, hogy az egyes ismeretköröket is creditszerűen rögzítették.

A rögzített ismeretkörös KKK-k nem teszik lehetővé az intézmények számára, hogy gyorsan tudjanak reagálni egy-egy terület szakmai, piaci, tudományos változásaira, mivel creditszerűen rögzítettek a kimeneti kompetenciákat.

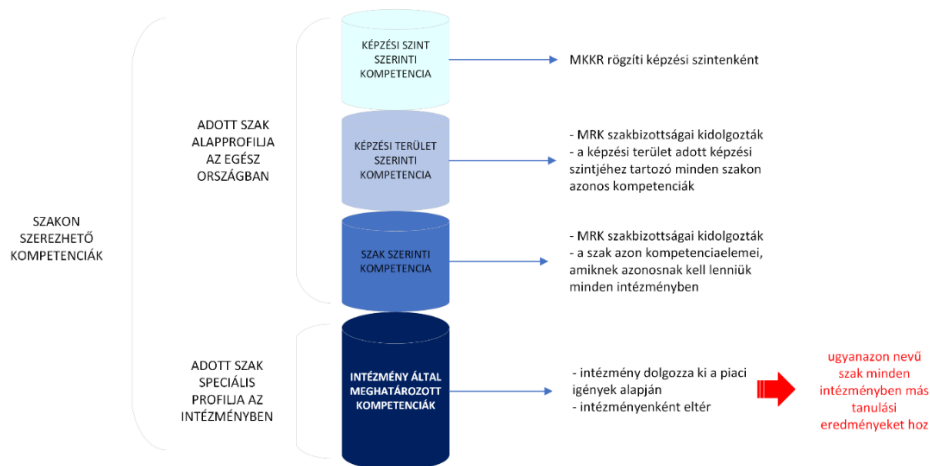
A „A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja” című (RRF-2.1.1-21) projekt keretében a Magyar Rektori Konferencia kidolgozta a felsőoktatási képzések elvárt tanulási eredmény (ETE) alapú, rögzített ismeretkörök nélküli leírását

és bemutatta azok szerkezetét disszeminációs eseményein.⁹ Azaz az új szakleírásokban megszűnik az ismeretkörök rögzítése, csak a tanulási eredmények kerülnek meghatározásra.

Az elvárt tanulási eredmények az Európai Képesítési Keretrendszer (EKKR) és a Magyar Képesítési Keretrendszer (MKKR) alapján az egyes képzési szintekhez tartozóan határozzák meg az egyes képzésekben megszerezhető kompetenciákat (ismeretet, képességet, attitűdöt, felelősséget és autonómiát) a következő szerkezetben:

- 1) MKKR szerinti képzési szinthez tartozó kompetenciák,
- 2) az adott képzési területre tartozó kompetenciák,
- 3) a képzési területen belüli szakhoz tartozó kompetenciák,
- 4) intézmény által meghatározható kompetenciák.

Az ETE a 2), 3), 4) pontokhoz rendel kredittartományokat. Azaz nem az ismeretkörök lesznek creditszerűen meghatározva, hanem az, hogy ha az egyetem kialakítja, hogy nála hogyan nézzen ki pl. a jogász képzés programja, akkor a teljes programra kell meghatározni az elvárt tanulási eredményeket a szerint, hogy a 2)-es, a 3)-as és a 4)-es pont szerinti a megadott kredittartományal jelenjenek meg a programban.

3. ábra Szak kompetenciaszerkezete

Ha egy hipotetikus példát veszünk a jogász képzésre vonatkoztatva, akkor

- 1) MKKR 7-es szint szerint: Magas szinten képes a szakterület ismeretkövetítési technikáit, magyar és idegen nyelvű publikációs forrásait használni, ezeket feldolgozni.¹⁰
- 2) jogi képzési terület: Képes idegen nyelvű jogi dokumentumokat értelmezni.

⁹ Az MRK disszeminációs eseményeinek listája és összefoglalói elérhetők az alábbi oldalon: <https://mrk.hu/a-felsooktatasi-kepzesek-agazati-modernizacioja>.

¹⁰ MKKR-ben a 7-es szintleíró eleme, ez rögzített már jelenleg is a jogszabályi környezetben.

3) jogász osztatlan mesterképzés: Képes idegen nyelven jogi dokumentumokat szerkeszteni.

4) KRE jogász képzés specifikuma: Képes idegen nyelvi nemzetközi magánjogi dokumentumokat szerkeszteni.

Tehát a 4)-es pontnál adja hozzá az intézmény azt a plusz kompetenciát, amit a munkaerőpiaci kapcsolatainak jelzései szerint a végzettjeitől a többi jogász képzéshez képest elvárnak tőle a végzettek leendő munkaadói. Azaz:

- nagy szabadsága lesz az intézményeknek abban, hogy a végzettek felvevőpiacához igazítsa a saját képzése profilját,
- pontosan meg kell határozni az intézményi keret kompetenciát,
- minden intézményben máshogy, más tanulási eredményekkel fog megjelenni ugyanaz a szak.

Mindezek okán az intézményeknek két ponton kell komoly fejlesztéseket végrehajtani:

- kompetenciamátrixok napi szintű alkalmazása,
- korábban szerzett tanulási eredmények elismerése.

A kompetenciamátrix a szak kompetenciáit kapcsolja összes az egyes tantárgyakkal, azaz lényegében a szak térképe. Mivel az ETE bevezetésével minden intézményben más lesz az adott szak kimenete, ezért az intézményeknek erről részletesen tájékoztatniuk kell az érintetteket. Érintettek ebben a kérdésben

- a potenciális jelentkezők, hogy lássák, pontosan milyen kompetenciákat adó szakra iratkoznak be (ezt reklámcélra is fel lehet használni)
- a hallgatók, hogy tudják, melyik tárgyjal milyen kompetenciákat tudnak fejleszteni,
- a többi (hazai és külföldi) felsőoktatási intézmény, hogy lássák, miben tudják magukat megkülönböztetni a másik intézménytől,
- a munkaerőpiac, hogy tudja, melyik felsőoktatási intézményből milyen kompetenciákkal rendelkező végzeteket várhat, illetve megjelennek egy adott képzésben azok a kompetenciák, amiket elvár a végzettektől.

Ha visszatérünk a jogász képzés hipotetikus kompetencia leírásához, akkor a kompetenciamátrix a következő módon szemléltethető.

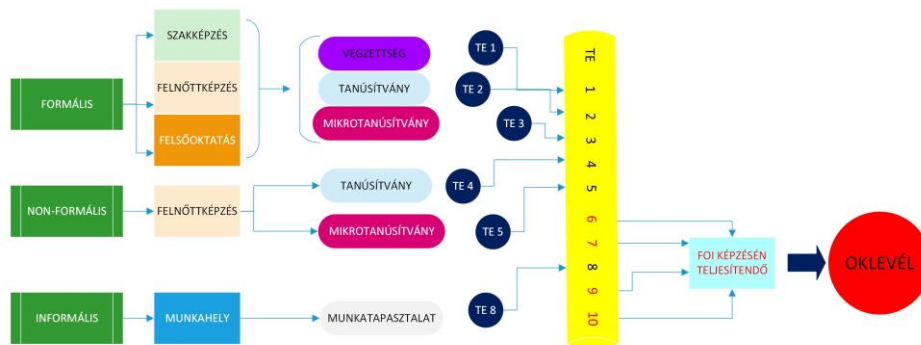
Ssz.	Terület	Képesség	Tantárgy
1)	MKKR 7-es szint:	Magas szinten képes a szakterület ismeretközvetítési technikáit, magyar és idegen nyelvű publikációs forrásait használni, ezeket feldolgozni.	Jogi szaknyelv 1-2.
2)	jogi képzési terület:	Képes idegen nyelvű jogi dokumentumokat értelmezni.	Jogi szaknyelv 3. Nemzetközi magánjog I. előadás
3)	jogász osztatlan mesterképzés:	Képes idegen nyelven jogi dokumentumokat szerkeszteni.	Jogi szaknyelv 4. Nemzetközi magánjog II. szeminárium
4)	intézményi speciális kompetencia:	Képes idegen nyelvi nemzetközi magánjogi dokumentumokat szerkeszteni.	Nemzetközi magánjog II. szeminárium

2. táblázat: Kompetenciamátrix

A KKK kreditkeretei tehát eltűnnek, mivel az ETE környezetben egy tantárgy több kompetenciát is fejleszthet és fordítva, egy kompetenciaelem fejlesztése több tantárgyban is megjelenhet. A kompetenciaelem teljesítése tehát csak a hozzárendelt összes tantárgy együttesével teljesíthető. A kompetenciamátrix gondozója a szakfelelős, aki ezt a tantárgyfelelősökkel folytatott egyeztetések alapján teszi. A szakfelelős funkcióját ezért a mostanihoz képest felértékeli az ETE megjelenése és az intézményektől egy új gondolkodás, új szemléletet kíván meg.

Az ET az EKKR-ről szóló ajánlásának¹¹ VI. melléklete mindennek bemutatására szakos adatlap mintát tartalmaz, ahol a szak intézményspecifikus megjelenésével kapcsolatos összes információ strukturált formában megjeleníthető. Ennek alkalmazása lehetővé teszi továbbá, hogy a külföldi partnerintézmények is ebben, az általuk is használt struktúrában lássák a szakkal kapcsolatos információkat.

A korábban formális, non-formális vagy informális úton megszerzett ismeretek, fejlesztett kompetenciák elismerését maga a kompetenciamátrix segíti. A beszámítási probléma megoldása tehát kompetenciát kompetenciára beszámítás, ami felülírja a felsőoktatás eddigi tantárgy alapú gyakorlatát. Azaz lehetővé válik, hogy a kompetenciamátrix egyes elemei alapján pl. előadáshoz tartozó szeminárium teljesítményét elfogadja az intézmény egy, a munkahelyen teljesített korábbi projektrésztétel alapján. A képzési idő így rövidíthető, átláthatóvá válik az átjárás a képzések között horizontális és vertikális irányban is. A szakok intézményi adatlapjai alapján a potenciális hallgatók meg tudják vizsgálni, hogy eddigi portfóliójuk milyen elemeit (pl. külföldi résztanulmány, felnőttképzési tanfolyamok, szakképzettség) tudják elismertetni az adott intézmény választott szakján. Egyben választásuk alapja is lehet, ha az előírtnál rövidebb idő alatt szeretnék elvégezni a képzést, hogy portfóliójuk mely elemeinek elismertethetőségére van lehetőség az egyes intézményekben.

TE: tanulási eredmény

© Tolnai Ágnes

4. ábra: Korábban megszerzett ismeretek beszámításának folyamata

¹¹ A Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszeréről, valamint az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszerének létrehozásáról szóló 2008. április 23-i európai parlamenti és tanácsi ajánlás hatályon kívül helyezéséről (2017/C 189/03) (2017. május 22.) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=HU)

**Korábbi formális, informális és non-formális tanulási eredmények
figyelembe vevő moduláris kreditelismerési rendszer
a KRE Pedagógiai Karán**

A KRE Pedagógiai Kara modulós szerkezetű szakirányú továbbképzési programokat¹² dolgozott ki és indított 2021 szeptemberében, ahol az egyes modulok teljesítésénél figyelembe veszi a korábban szerzett formális, informális és non-formális tanulási eredményeket. A képzési rendszer lényege, hogy az egyes szakok modulokból épülnek fel, azonban az egyes modulok különböző képzési és kimeneti követelmények szerint összeállítva olyan csomagokat képeznek, amik önálló felsőfokú szakképzettséghez vezetnek. Az egyes képzésekhez kapcsolódó szakképzettségeket, szakmai jogosultságokat a Kar az oklevélmellékletben közli a munkaerőpiacnak ellenére, hogy szakirányú továbbképzésen nem kötelezettsége oklevélmelléklet kiadása az Nftv. vhr. rendelkezései szerint.

A képzésekben a modulok alapmodulra, szakmai ismeretre és szakmai alapozó ismeretre oszlanak.

Az alapmodulok olyan szakmai tartalmat adnak át, ami az adott munkaerőpiaci és jogszabály követelmény szerint a szakmai életpályán történő előrehaladás feltételei. Az alapmodulra épül a szakmai ismereti és a szakmai alapozó modul. Azok a hallgatók, akik korábban elvégeztek olyan képzést, aminek része volt az alapozó modul, korábbi tanulmányaikat megfeleltethetik az alapozó modulnak, így az adott képzést rövidebb idő alatt befejezhetik.

A szakmai alapozó modul olyan tudásfrissítő és -ismétlő tantárgyakat tartalmaz, aminek elismerése egy adott oklevélhez kapcsolódik, azonban azon hallgatók, akik korábbi oklevelükben szerzett szakképzettségüktől eltérő területen dolgoztak az elmúlt években, lehetőséget kapnak a tudásfrissítésre ezen tárgyak tanulásával. A szakmai alapozó modul tantárgyainak elfogadása az alapozó modulhoz hasonlóan csoportosan, egy korábban megszerzett végzettség alapján, és nem tantárgy-tantárgy megfeleltetéssel történik.

A szakmai ismereti modulok hordozzák azt a munkaerőpiaci változásokat folyamatosan követő szakmai tartalmat, ami alól a hallgatók nem kaphatnak felmentést, mivel a program teljesítésével kapott jogosultság ezen tantárgycsoportok alapján kerül meghatározásra. A szakmai ismereti modul a képzés több, mint egyharmad része, azaz az intézményben a hallgató a képzésének legalább egyharmadát elvégzi megfelelően az Nftv. követelményeinek. A szakmai ismereti modulba az intézmény a munkaerőpiaci szereplők tudását is bevonja oktatóként alkalmazva őket, azaz a megrendelők közvetlenül be tudják csatornázni a képzésbe azokat a képességeket, ismeretanyagot, attitűdöket, autonómiára és felelősségre vonatkozó elemeket, amikre a végzetteknek a munkaerőpiacon szükségük van.

A Pedagógiai Kar szakmai partnereivel és a szakterület országos szakmai szervezetével folytatott egyeztetések alapján alakította ki és fejleszt folyamatosan a szakmai tartalmakat. A moduláris szerkezet lehetővé teszi, hogy újabb piaci igények felmerülése esetén a szakmai modul belső, tantárgyi tartalmát lecserélje és az új igényekhez alakítsa. Ezzel nemcsak azt biztosítja, hogy a frissen végzettek naprakész szakmai tudással rendelkezzenek, de azt is, hogy korábban megszerzett

¹² A képzések ismertetőit l. <https://pk.kre.hu/index.php/oktatas-informaciok/kepzeink>.

alapmodulok elismerésével a munkavállalók a szakmai modulok teljesítésével folyamatosan új ismereteket szerezzenek.

Az ESG 2015 1.4 irányelve kimondja továbbá: *„Az intézmény rendelkezzen olyan eljárásokkal és eszközökkel, amelyek segítségével képes a hallgatók előrehaladásáról információt gyűjteni, azt folyamatosan követni, és reagálni rá.”*

A Pedagógiai Kar ezen elismerési rendszert honlapján közzéteszi, illetve kiterjedt disszeminációt folytat több csatornán, hogy megismertesse azt a munkaadói és munkavállalói oldallal is, aminek eredményeként a munkavállalókat képzésre küldő munkaadók száma folyamatosan nő. Ilyen disszeminációs eszközök a szakmai folyóiratokban megjelent tanulmányok, a Profformance jó gyakorlat tárába bekerülés és a szakmai konferenciákon való ismertetés. A hallgatók ezen túlmenően részletes képzési tájékoztatót kapnak, amiben ismertetésre kerül a korábban megszerzett ismeretek elismerési rendszere.

Összegzés

A mikrotanúsítványok a felsőoktatásban új elemként jelentek meg 2023-ban az ET ajánlása alapján. Céljuk, hogy a munkaerőpiacon szükséges kompetenciaelemek átadásához a teljes képzésekhez képest rövidebb idő alatt is hozzájussanak a munkavállalók. A teljes, szakképzettséghez vezető képzéseknek azonban nem lesznek versenytársai, mivel csak egy-egy kompetenciaelemre fókuszálnak, nem pedig a szakképzettség megszerzéséhez szükséges teljes kompetenciacsomagra. A továbbképzések, kiegészítő képzések új színtereiként fognak megjelenni ezáltal.

Középpontba a megszerzhető kompetenciák kerülnek ugyanúgy, ahogyan a felsőoktatási képzések esetében is. Az elvárt tanulási eredmények alapú képzési programok a jelenlegi rögzített KKK struktúrájánál lényegesen nagyobb szabadságot adnak a felsőoktatási intézményeknek abban, hogy a munkaerőpiaci partnerektől folyamatosan érkező és gyűjtött információk alapján képzéseiket a végzetekkel szembeni elvárásokhoz igazítsák.

Azonban mindkét eset megköveteli, hogy a felsőoktatás a képzések rugalmas átjárhatóságát szakos oldalról is átgondolja, a korábban szerzett ismeretek beszámításának rendjét és módszertanát pedig az intézményeken belül megreformálják.

Irodalom

Internetes források:

- 1229/2012. (VII. 6.) Korm. határozat a Magyar Képesítési Keretrendszer bevezetéséhez kapcsolódó feladatokról, valamint az Országos Képesítési Keretrendszer létrehozásáról és bevezetéséről szóló 1004/2011. (I. 14.) Korm. határozat módosításáról (2023.12.10-én hatályos állapot) <https://njt.hu/jogszabaly/2012-1229-30-22>
2011. CCIV törvény a nemzeti felsőoktatásról (2023.12.10-én hatályos állapot) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>
2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről (2023.12.10-én hatályos állapot) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300077.tv>
- 87/2015. (IV. 9.) Korm. rendelet a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról (2023.12.10-én hatályos állapot) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500087.kor>
- A European approach to micro-credentials background paper for the first meeting of the consultation group on micro-credentials, European Commission, 26 May 2020. <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/european-approach-micro-credentials-higher-education-consultation-group-output-annex-1.pdf>
- A Tanács ajánlása az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszeréről, valamint az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszerének létrehozásáról szóló 2008. április 23-i európai parlamenti és tanácsi ajánlás hatályon kívül helyezéséről (2017/C 189/03) (2017. május 22.) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)&from=HU](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32017H0615(01)&from=HU)
- Az Európai Felsőoktatási Térség minőségbiztosításának standardjai és irányelvei (ESG 2015) [The Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)] https://www.mab.hu/wp-content/uploads/ESG_kotet_OFI2016_ESGmagyar.pdf (letöltés: 2023.12.10.)
- FARKAS Éva: *Segédlet a tanulási eredmények írásához a szakképzési és a felnőttképzési szektor számára*. Oktatási Hivatal, Budapest, 2017. <https://mek.oszk.hu/18400/18498/18498.pdf>
- Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának honlapja a Kar képzéseiről. <https://pk.kre.hu/index.php/oktatas-informaciok/kepzesek>
- Magyar Rektori Konferencia disszeminációs eseményei A felsőoktatási képzések ágazati modernizációja (RRF-2.1.1-21-2022-00001) projekt keretében. <https://mrk.hu/a-felsooktatasi-kepzesek-agazati-modernizacioja>.
- MicroHE projekt honlapja. <https://microhe.microcredentials.eu/>
- Proposal for a Council Recommendation on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability. 9237/22, Interinstitutional File:2021/0402(NLE), Council of the European Union, Brussels, 25 May 2022, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>
- TÓT Éva: *Segédlet a tanulási eredmények írásához a felsőoktatási szektor számára*. Oktatási Hivatal, Budapest, 2017. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/LLL/ekkr/Tanulasieredmenyek_HE.pdf

Abstract

MICRO-CREDENTIALS ISSUES IN HIGHER EDUCATION

Micro-credentials are a new phenomenon in higher education. Within the framework of adult education, supporting lifelong learning and the acquisition of certain competence elements, they are also present in higher education.

The legislative environment is constantly evolving, and at the time of writing this study, the Parliament is still discussing the proposal to amend Act CCIV of 2011 on National Higher Education. The detailed rules are yet to be established, but the cornerstones are already in place to start institutional thinking. The aim of this study is to present these cornerstones, pillars, and the relationship among them.